

Opole, dn. 07.10.2024 r.

ZN.5180.17.2024.RTK

ZALECENIA POKONTROLNE

Wydane na podstawie art. 40 ust. 1 oraz art. 89 pkt. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. - Dz. U. z 2024 r. poz. 1292; u.o.z.o.z.);

W dniu 16.05.2024 r. przeprowadzono kontrolę w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przez właściciela kościoła filialnego pw. Trójcy Świętej w Miejscu Odrzańskim gm. Cisek, wpisanego do rejestru zabytków nieruchomych województwa opolskiego pod nr 92/54 decyzją z dnia 13.04.1954 r.

Kontrola została przeprowadzona przez Renatę Taratykę-Koziół, specjalistę Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu (WUOZ), działającą z upoważnienia Opolskiego Wojewódzkiego Konservatora Zabytków (OWKZ), w obecności Ks. Joachima Augustyniuka – proboszcza Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jerzego w Sławikowie właściciela nieruchomości. W związku z nieprawidłowościami stwierdzonymi podczas kontroli kościoła filialnego pw. Trójcy Świętej w Miejscu Odrzańskim gm. Cisek:

Opolski Wojewódzki Konservator Zabytków

wydaje następujące zalecenia pokontrolne

**dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jerzego w Sławikowie, będącej
właścicielem kościoła filialnego pw. Trójcy Świętej w Miejscu Odrzańskim gm.**

Cisek:

1. Usunięcie cementowych odspojonych wypraw tynkarskich z ceglanej podmurówki i wykonanie nowych tynków wapiennych lub renowacyjnych.
2. Wymiana zdegradowanych desek oszalowania ścian.
3. Uszczelnienie styku połci dachowych kruchty ze ścianą szczytową.
4. wymiana pokrycia dachu na nowe z gontu świerkowego łupanego lub łupka naturalnego.
5. Naprawa i wzmocnienie osłabionych elementów konstrukcji stropu, więźby dachowej, ścian zrębowych i kruchty oraz wymiana całkowicie zdegradowanych elementów konstrukcji.
6. Impregnacja owadobójcza więźby dachowej i drewnianej konstrukcji kościoła porażonych żerowaniem szkodników technicznych drewna.
7. Naprawa poluzowanych połączeń ciesielskich w konstrukcji dachu nawy i kruchcie.
8. Wymiana zdegradowanych desek podłogowych II kondygnacji kruchty.
9. Zabezpieczenie szczelności pomiędzy ścianą nawy i prezbiterium, a okapem dachu.
10. Naprawa pęknięcia podmurówki prezbiterium.

11. Wykonanie prawidłowego odwodnienia wokół kościoła, wraz z wymianą orynowania na nowe z blachy tytan-cynk w kolorze ciemnego brązu lub drewniane.
12. Usunięcie betonowych wylewek wokół kościoła i wykonanie prawidłowych spadków gruntu umożliwiających odprowadzenie wody od ścian kościoła.

Ustala się wykonanie ww. prac w terminie do dnia 30 grudnia 2026 r.

Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podejmowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, **wymaga uzyskania pozwolenia** wojewódzkiego konserwatora zabytków. Pozwolenie wydawane jest na wniosek właściciela bądź osoby przez niego upoważnionej na podstawie wymaganej dokumentacji.

Uzasadnienie:

W dniu 16.05.2024 r. przeprowadzono kontrolę przestrzegania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w stosunku do właściciela kościoła filialnego pw. Trójcy Świętej w Miejscu Odrzańskim gm. Cisek. Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 38 ust. 1 u.o.z.o.z. Czynności kontrolnych dokonała Renata Taratyka-Kozioł, specjalista WUOZ, działająca z upoważnienia OWKZ, w obecności ks. proboszcza Joachima Augustyniuka reprezentującego właściciela zabytku. Z kontroli sporządzono protokół, a następnie po odczytaniu dokonano jego podpisania przez właściciela zabytku. W czasie kontroli wykonano dokumentację fotograficzną zabytku.

Kościół filialnego pw. Trójcy Świętej w Miejscu Odrzańskim wpisany jest do rejestru zabytków nieruchomych województwa opolskiego pod nr 92/54 decyzją z dnia 13.04.1954 r. Zbudowany w 1770 r. w konstrukcji drewnianej, mieszanej – zrębowej i słupowej. Orientowany. Salowy, bez wyodrębnionego prezbiterium z nawy, zamknięty dwubocznie. Z boku duża zakrystia z łożą kolatorską na piętrze. Kruchta od frontu nawy z nadbudówką na dzwon i zewnętrznymi schodami. Dach jednokalenicowy, kryty blachą z sześcioboczną wieżyczką na sygnaturkę w centralnej części, zwieńczoną cebulastym hełmem blaszanym z latarnią. Dokoła nawy blaszany okap wzorowany na sobotach. Wewnątrz strop płaski. Chór muzyczny wsparty na dwóch słupach z parapetem o prostej linii.

Podczas kontroli stwierdzono nieprawidłowości stanowiące zagrożenie utraty wartości zabytkowych kościoła i nieodpowiedni stan zachowania elementów konstrukcji. Z powodu obicia ścian zrębowych od zewnątrz deskami oraz otynkowania od wewnątrz nie jest możliwa dokładna ocena stanu zachowania konstrukcji zrębowej ścian oraz konstrukcji słupowej kruchty, jedynie przez prześwity w oszalowaniu widoczne są fragmenty słupów i zastrzałów w przyziemiu kruchty z widocznymi śladami porażenia szkodnikami technicznymi drewna. Porażenie żerowaniem szkodników technicznych wykazują elementy konstrukcyjne więźby dachowej i belek stropowych, których zakończenia są w bardzo złym stanie. Rozluźnione są niektóre połączenia ciesielskie w więźbie dachowej oraz konstrukcji słupowej kruchty. Pokrycie dachu blaszane z nieestetycznie złuszczonej powłokami malarskimi negatywnie wpływa na wygląd zabytku, ponadto nie jest szczelny styk połączenia dachu kruchty ze ścianą szczytową korpusu kościoła, zawilgocona i wypróchniała jest belka oczepowa ściany

nawy. Kościół obecnie posadowiony na ceglanej otynkowanej podmurówce, stan tynków cementowych jest zróżnicowany, miejscowo tynki odspojone, w innych partiach ścielnie przylegające. Podmurówka od strony prezbiterium splekana. Wokół ścian kościoła wylewka betonowa bezpośrednio przy ścianie, spadki nie wyprowadzone prawidłowo, odwodnienie częściowo sprowadzone bezpośrednio do gruntu, część rur spustowych zakończonych bezpośrednio przy ścianach.

Wskazane w zaleceniach pokontrolnych działania wynikają z obowiązku sprawowania należytej opieki nad zabytkiem, który nakładają na właściciela zapisy art. 5 pkt 3 i 4 u.o.z.o.z. Art. 5 u.o.z.o.z. stanowi, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega m.in. na zapewnieniu warunków: zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, oraz korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości. Kościół filialny pw. św. Trójcy wymaga podjęcia prac zabezpieczających przed dalszą degradacją substancji zabytkowej, wobec czego należy wykonać określone w niniejszych zaleceniach czynności.

Ad 1. Należy usunąć cementowe, odspojone wyprawy tynkarskie z ceglanej podmurówki i wykonać na ceglanej podmurówce nowe tynki wapienne lub renowacyjne, w zależności od stopnia zasolenia ceglanej podmurówki. Cementowe wyprawy tynkarskie przyczyniają się do utrzymywania zawilgocenia w cegle i wyższe podciąganie kapilarnie, co finalnie prowadzić będzie do zniszczenia kolejnych belek zrębowych ścian.

Ad 2. Wymiana zdegradowanych desek oszalowania ścian, które wykazują porażenie biologiczne. Zły stan techniczny desek oszalowania nie zapewnia skutecznej ochrony belek zrębowych przed działaniem warunków atmosferycznych. Podczas wymiany desek oszalowania należy dokonać oceny stanu zachowania belek zrębowych ścian.

Ad. 3. Uszczelnienie styku połci dachowych kruchty ze ścianą szczytową, gdyż nieszczelność powoduje przedostawanie się wód opadowych do wnętrza, które zalewają belki zrębowe co prowadzi do ich degradacji.

Ad. 4. Wymiana pokrycia dachu na nowe, będzie elementem rewaloryzacji kościoła. Z uwagi na charakter budowli wskazane jest usunięcie wtórnego pokrycia z blachy i przywrócenie historycznego pokrycia dachu z łupka naturalnego lub jeżeli ciężar łupkowego pokrycia będzie zbyt duży, dopuszcza się wykonania nowego pokrycia zgodnie z tradycją krycia kościołów drewnianych z gontu świerkowego łupanego, układanego podwójnie.

Ad. 5. W celu zapewnienia należytego stanu konstrukcji kościoła należy naprawić i wzmocnić osłabione elementy konstrukcji stropu, więźby dachowej, ścian zrębowych i kruchty oraz wymienić całkowicie zdegradowane elementy konstrukcji na nowe drewniane, łączone na tradycyjne połączenia ciesielskie.

Ad. 6. Z uwagi na porażenie szkodnikami technicznymi elementów drewnianych konstrukcji kościoła, pogarszających ich stan i powodujących degradację drewnianej substancji zabytku, należy poddać impregnacji owadobójczej więźbę dachową i drewnianą konstrukcję kościoła.

Ad. 7. Należy naprawić poluzowane połączenia ciesielskie w konstrukcji dachu i kruchty, nieprawidłowe połączenia i osłabione węzły zagrażają bezpieczeństwu konstrukcji.

Ad. 8. W II kondygnacji kruchty należy wymienić zdegradowane deski podłogowe w celu bezpiecznego użytkowania tej kondygnacji oraz nie rozprzestrzeniania się szkodników technicznych i próchnicy na pozostałe elementy drewniane.

Ad. 9. Niezbędne jest zabezpieczenie szczelności pomiędzy ścianą, a okapem dachu, gdyż szczelina umożliwi przedostawanie się gryzoni na strych oraz nawiewanie śniegu na strych. Wody opadowe destrukcyjnie wpływają na drewnianą konstrukcję, a odchody gryzoni tworzą sprzyjające warunki dla rozwoju grzybów i owadów.

Ad. 10. Po usunięciu cementowych wypraw tynkarskich z podmurówki należy ocenić spękanie podmurówki i dobrać odpowiedni system naprawczy, a przede wszystkim ustalić przyczynę powstania spękania. Pęknięcie świadczy o problemie konstrukcyjnym, a tym samym o niewłaściwym stanie zachowania.

Ad. 11 i 12. Należy w prawidłowy sposób odprowadzić wody opadowe od ścian kościoła, poprzez wykonanie prawidłowego odwodnienia wokół kościoła, poprzez system studni chłonnych lub bezpośrednio na grunt ale w odległości uniemożliwiającej zalewanie wodami opadowymi ścian i fundamentów. Należy także usunąć betonową wylewkę uniemożliwiającą odparowywanie wody i prawidłowo ukształtować spadki terenu w kierunku umożliwiającym odpływ wód poza mury kościoła. Niesprawny system odprowadzania wód opadowych powoduje zawilgocenie murów prowadząc do niszczenia cegieł, tynków. Penetrujące wody opadowe powodują stopniowe osłabianie wszystkich ww. elementów.

Art. 4 pkt. 2 i 3 u.o.z.o.z. nakłada na wojewódzkiego konserwatora zabytków obowiązek podejmowania działań, mających na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytku oraz udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytku. Z uwagi na wartości artystyczne, naukowe i historyczne potwierdzone poprzez wpis do rejestru zabytków woj. opolskiego, Wojewódzki Konserwator Zabytków wskazuje, że należy podjąć bezzwłocznie wymienione w niniejszych zaleceniach pokontrolnych prace zmierzające do zabezpieczenia uszkodzonej substancji zabytkowej obiektu oraz poprawy jego stanu zachowania mające na celu utrwalenie zabytku.

Wartość zabytku zobowiązuje organ ochrony zabytków do podjęcia działań mających na celu zabezpieczenie substancji materialnej obiektu wpisanego do rejestru zabytków. W związku z tym, zgodnie z art. 40 ust. 1 ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na podstawie ustaleń wynikających z kontroli, w przypadku gdy zabytek jest w nieodpowiednim stanie zachowania, wojewódzki konserwator zabytków może wydać zalecenia pokontrolne kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej, w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, w określonym terminie – o ile ich charakter nie uzasadnia wydania decyzji, o której mowa w art. 49 ww. ustawy. Z uwagi na konieczność niezwłocznego zabezpieczenia zabytku organ wskazał najpilniejsze prace, o które należy przeprowadzić celem uratowania obiektu. Rodzaj wskazanych prac jest podstawowym zakresem działań na pierwszym etapie niewymagającym wydania decyzji w trybie art. 49 u.o.z.o.z.

Pouczenie:

Na podstawie art. 40 ust. 2a. Kontrolowana osoba fizyczna lub kierownik kontrolowanej jednostki organizacyjnej, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zaleceń, może zgłosić pisemnie umotywowane zastrzeżenia do zaleceń pokontrolnych oraz dodatkowe wyjaśnienia lub przedstawić dodatkową dokumentację.

2b. Wojewódzki konserwator zabytków, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zastrzeżeń do zaleceń pokontrolnych:

1) zmienia zalecenia pokontrolne i przekazuje je wraz z uzasadnieniem kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej – w przypadku stwierdzenia zasadności całości lub części zastrzeżeń albo

2) odmawia zmiany zaleceń pokontrolnych i swoje stanowisko wraz z uzasadnieniem przekazuje kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej – w przypadku nieuwzględnienia zastrzeżeń w całości.

Zgodnie z art. 107e. 1. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 ze zm.) kto wbrew obowiązkowi nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 40 ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 50 000 zł. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, który wydał zalecenia pokontrolne.

Zgodnie z art. 40.2. ww. ustawy Wojewódzki konserwator zabytków może odstąpić od wydania zaleceń pokontrolnych i wydać decyzję, o której mowa w art. 43, art. 44 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 46 ust. 1, art. 49 ust. 1 lub art. 50 ust. 1.

Otrzymują (za zwrotnym potwierdzeniem odbioru):

Rzymskokatolicka Parafia pw. Św. Jerzego w Sławikowie, ul. Parkowa 19 a, 47-411 Sławików

Aa